

(i) Printed Pages: 8

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	2	2	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Semester

(1129)

GEOGRAPHY (In all Mediums)

Paper—VI Cartography-III (Only for USOL Candidates)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 20

Note :— (1) Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory. Select **one** question from each of the four units. Credit will be given for suitable maps/diagrams and examples. Students can use colored pens/sketch pens/pencils. Students may ask for graph papers from Superintendent. All questions carry equal marks.

(2) For USOL/Reappear/Improvement candidate(s) who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the question paper(s) in their case shall be of maximum marks allotted to the paper(s) concerned.

1. Attempt any *four* in about 25 words :

(i) Nature of spatial data

(ii) Nominal class

(iii) Multiple columnar diagram

(iv) Difference between scorching and muggy.

(v) What does a simple ergograph show ?

(vi) What are the merits of chorochromatic method ?

4×1=4

UNIT—I

2. Write a detailed note on the symbolization of geographical data. 4

3. Define, classify and discuss the climatic and population data. 4

UNIT—II

4. Draw a multiple columnar diagram with the help of the following literacy data of selected States of India in Census 2011 :

State	Total Literacy Rate%	Male Literacy Rate%	Female Literacy Rate%
Punjab	76	80	71
Bihar	62	71	52
Kerala	94	96	92
Tamil Nadu	80	87	73

4

5. Write a detailed note on the construction and uses of graduated circles and spheres. 4

UNIT—III

6. What is line graph ? What are its types ? Draw it with the help of the following data of Child Sex Ratio in India during 1961-2011 :

Year	1961	1971	1981	1991	2001	2011
Child Sex Ratio	976	968	963	948	934	923

7. Discuss an Ergograph, its uses and limitations in detail.

UNIT—IV

8. What are choropleth maps ? How are they drawn ? What are the merits and demerits of the choropleth method ? 4
9. Which cartographic technique would you like to choose for the following ? Justify your choice :
- (a) Rivers and its tributaries
 - (b) Land use in Punjab
 - (c) Movement of goods between North America and Europe
 - (d) Isotherms during winter season in India. $4 \times 1 = 4$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य हैं। प्रत्येक चार यूनिटों में से एक प्रश्न का चयन करें। उपयुक्त मानचित्रों/आरेखों और उदाहरणों के लिए क्रेडिट दिया जाएगा। छात्र रंगीन पेन/स्केच पेन/पेंसिल का उपयोग कर सकते हैं। छात्र अधीक्षक से ग्राफ पेपर के लिए पूछ सकते हैं। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

(2) यू.एस.ओ.एल./रीपियर/इंप्रूवमेंट उम्मीदवारों के लिए जिनका आंतरिक मूल्यांकन के लिए पहले मूल्यांकन नहीं किया गया है, उनके मामले में प्रश्नपत्र संबंधित पेपरों के लिए आवंटित अधिकतम अंक बढ़ा दिए जाएंगे।

1. कोई चार प्रश्नों को 25 शब्दों में लिखें :

(i) स्थानिक डेटा की प्रकृति।

(ii) नाममात्र वर्ग।

(iii) एकाधिक स्तंभ आरेख।

(iv) प्रचण्ड और उमसदार के बीच अंतर करें।

(v) साधारण एर्गोग्राफ क्या दर्शाता है ?

(vi) कोरोक्रोमेटिक विधि की खूबियां क्या हैं ? $4 \times 1 = 4$

यूनिट-I

2. भौगोलिक डेटा के प्रतीक पर एक विस्तृत नोट लिखें। 4

3. जलवायु और जनसंख्या डेटा को वर्गीकृत और चर्चा करें। इसकी परिभाषा दें। 4

यूनिट-II

4. निम्नलिखित साक्षरता आंकड़ों की मदद से 2011 की जनगणना में भारत के चयनित राज्यों का एक से अधिक स्तंभ आरेख बनाएं :

राज्य	कुल साक्षरता दर%	पुरुष साक्षरता दर%	महिला साक्षरता दर%
पंजाब	76	80	71
बिहार	62	71	52
केरल	94	96	92
तमिलनाडु	80	87	73

4

5. स्नातक के कार्यक्षेत्र और दायरे के उपयोगों और निर्माण पर एक विस्तृत नोट लिखें।

4

यूनिट-III

6. लाइन ग्राफ क्या है ? इसके प्रकार क्या हैं ? निम्नलिखित आंकड़ों की मदद से 1961-2011 के दौरान भारत में बाल लिंग अनुपात को ड्रा करें :

वर्ष	1961	1971	1981	1991	2001	2011
बाल लिंग अनुपात	976	968	963	948	934	923

4

7. एर्गोग्राफ के उपयोग और सीमाओं पर विस्तार से चर्चा करें।

4

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਕੋਰੋਪਲੇਥ ਨਕਸ਼ੇ ਕਯਾ ਹੈਂ ? ਏ ਕੈਸੇ ਖੀਚੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ? ਕੋਰੋਪਲੇਥ ਵਿਧਿ ਕੇ ਗੁਣ ਔਰ ਅਵਗੁਣ ਕਯਾ ਹੈਂ ? 4
9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੇਂ ਸੇ ਆਪ ਕਿਸ ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਤਕਨੀਕ ਕੋ ਚੁਨਨਾ ਚਾਹੇਂਗੇ ? ਅਪਨੀ ਪਸੰਦ ਕੋ ਔਚਿਤਯ ਦੇਂ :
- (ਕ) ਨਦਿਆਂ ਔਰ ਤਸਕੀ ਸਹਾਯਕ ਨਦੀ
 (ਖ) ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਭੂਮਿ ਕਾ ਤਪਯੋਗ
 (ਗ) ਤਤਰੀ ਅਮੇਰਿਕਾ ਔਰ ਯੂਰੋਪ ਕੇ ਭੀਚ ਮਾਲ ਕੀ ਆਵਾਜਾਈ
 (ਘ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਸਰਦਿਯੋਂ ਕੇ ਸੈਸਮ ਕੇ ਦੈਰਾਨ ਸਮਤਾਪ। 4×1=4

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :— (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਉਪਯੁਕਤ ਨਕਸ਼ਿਆਂ/ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਈ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੰਗਦਾਰ ਪੈਨ/ਸਕੈਚ ਪੈਨ/ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਫ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।
- (2) ਯੂ.ਐਸ.ਓ.ਐਲ./ਰੀਅਪੀਅਰ/ਸੁਧਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸੰਬੰਧਤ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੰਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

1. ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਗਭਗ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :
- (i) ਸਥਾਨਕ ਡੇਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ।
 (ii) ਨਾਮਾਤਰ ਵਰਗ।

(iii) ਮਲਟੀਪਲ ਕਾਲਮਨਰ ਡਾਇਗਰਾਮ।

(iv) ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਤੇ ਹੁਮਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

(v) ਸਧਾਰਣ ਐਰਗੋਗ੍ਰਾਫ ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ?

(vi) ਕੋਰੋਕਰੋਮੈਟਿਕ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? $4 \times 1 = 4$

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਭੂਗੋਲਿਕ ਡਾਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 4
3. ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸਾਖਰਤਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੁਣੇ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਸਤੰਬ ਆਰੇਖ ਬਣਾਓ :

ਰਾਜ	ਕੁੱਲ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ%	ਮਰਦ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ%	ਔਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ%
ਪੰਜਾਬ	76	80	71
ਬਿਹਾਰ	62	71	52
ਕੇਰਲ	94	96	92
ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ	80	87	73

5. ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਡ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਉਪਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਉਪਰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 4

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਲਾਈਨ ਗ੍ਰਾਫ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 1961-2011 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਡ੍ਰਾ ਕਰੋ :

ਸਾਲ	1961	1971	1981	1991	2001	2011
ਬੱਚਾ	976	968	963	948	934	923
ਸੈਕਸ						
ਅਨੁਪਾਤ						

4

7. Ergograph ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

4

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਕੋਰੋਪੋਲੇਥ ਨਕਸ਼ੇ ਕੀ ਹਨ ? ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਕੋਰੋਪੋਲੇਥ ਵਿਧੀ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣ ਕੀ ਹਨ ?
9. ਤੁਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋਗੇ ? ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਓ :

4

(ੳ) ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ

(ਅ) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(ੲ) ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ

(ਸ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਤਾਪ।

4×1=4